Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [*TAMARA ĆAPETA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 16. janvārī [1]

Lieta C-600/23

Royal Football Club Seraing
pret
***Fédération Internationale de Football Association* (*FIFA*),**
***Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL* (*URBSFA*),**
***Union européenne des Sociétés de Football Association* (*UEFA*),**
piedaloties
Doyen Sports Investment Ltd

(*Cour de cassation* (Kasācijas tiesa, Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesiskās aizsardzības līdzekļi – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā – Hartas 47. pants – *FIFA* statūti – Sporta šķīrējtiesa – Šķīrējtiesas nolēmuma atbilstība Savienības tiesībām, kuru pārbaudījusi trešās valsts tiesa – Valsts tiesību normas saskaņā ar *res judicata* spēku

I. Ievads

1. "Vai tas ir labi vai slikti, bet ir tikai dažas aizraušanās, kas visā pasaulē apvieno cilvēkus tik plaši un pamatīgi kā sports. Tā simbolisms bieži vien ir apbrīnojams. Tas izceļ gan cēlākās cilvēciskās īpašības (labs sportiskums, tiekšanās pēc izcilības, kopības sajūta), gan arī zemiskākās (viltība un pūļa vardarbība). Tas ir arī plašs starptautisks bizness. Tā spēja motivēt plašas iedzīvotāju grupas ir vienkārši pasakaina, tāpēc tas, protams, ļoti pievelk tos, kuri tā burvību vēlas izmantot saviem mērķiem. Vēlme pēc politiskās ietekmes un naudas iekustina uzņēmēja sirdi ar tikpat pirmatnēju spēku kā sapņi par slavu, uz kuriem tiecas distanču skrējējs. [..] Un kontroles jautājuma pamatā ir jautājums par galīgo varu noteikt standartus un izšķirt strīdus." [2]

2. Šie vārdi šodien ir tikpat aktuāli kā 1993. gadā, kad tie pirmo reizi tika publicēti. Šajā lietā galvenais jautājums ir par kontroli, precīzāk, saikni starp *Fédération Internationale de Football Association* (*FIFA)* strīdu izšķiršanas sistēmu Sporta šķīrējtiesā (*CAS*) un efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu saskaņā ar Savienības tiesībām.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Paulsson, J., "Arbitration of international sports disputes", *Arbitration International*, 9. sēj. (4), 1993, 359. lpp.

II. Pamatlietas fakti

A. Lietas galvenie dalībnieki

3. Prasītāja *Royal Football Club Seraing*, kuras juridiskā adrese ir Serēnā (Beļģija), ir saskaņā ar Beļģijas tiesībām dibināta bezpeļņas asociācija, kas pārvalda Serēnas futbola klubu, kurš ir *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL* (Beļģijas Karaliskā futbola klubu apvienība, turpmāk tekstā – "*URBSFA*") biedrs.

4. Kā paskaidroja iesniedzējtiesa, 2013.–2014. gada sezonā klubu pārņēma jauni vadītāji ar "ambīcijām atgriezt klubu [..] Beļģijas un pat starptautiskajā elitē". Tas "joprojām spēlē amatieru 1. divīzijā, profesionālā futbola priekštelpā, kurā tas likumīgi vēlas atgriezties pēc iespējas ātrāk, kas nozīmē iespēju nostiprināt savu sportisko un finansiālo stāvokli".

5. *Doyen Sports Investment Limited* (turpmāk tekstā – "*Doyen Sports*") kā trešā puse, kas atbalsta prasītāju, ir saskaņā ar Maltas tiesību aktiem reģistrēta privāta sabiedrība, kuras galvenā mītne ir Slīmā [*Sliema*], Maltā. Tās komerciālā darbība ir vērsta uz finansiālas palīdzības sniegšanu futbola klubiem Eiropā [3].

6. Pirmā atbildētāja *FIFA* ir saskaņā ar Šveices tiesību aktiem izveidota bezpeļņas asociācija, kuras galvenā mītne atrodas Cīrihē (Šveice). Tā apvieno nacionālās asociācijas, kas ir atbildīgas par futbola organizēšanu un kontroli savās valstīs.

7. Otrā atbildētāja *Union Européenne des Sociétés de Football Association* (*UEFA*) ir bezpeļņas asociācija, kas darbojas saskaņā ar Šveices tiesību aktiem un kuras galvenā mītne ir Nionā [*Nyon*] (Šveice), un kas apvieno Eiropas kontinenta nacionālās asociācijas.

8. Trešā atbildētāja *URBSFA*, kuras juridiskā adrese ir Briselē (Beļģija), ir Beļģijas bezpeļņas asociācija, kas ir gan *UEFA*, gan *FIFA* biedre.

B. FIFA noteikumi, par kuriem ir strīds

9. *FIFA* "Reglaments par spēlētāju statusu un pārcelšanu" (turpmāk tekstā – "SSP reglaments") [4] nosaka vispārējus un saistošus noteikumus par spēlētāju statusu un viņu kvalifikāciju dalībai organizētajā futbolā. Daži šā reglamenta noteikumi ir tieši saistoši nacionālajām asociācijām, bet citi katrai asociācijai ir jāiekļauj savā reglamentā.

[3] Saskaņā ar tās statūtiem tās mērķis ir citstarp: a) futbolistu, treneru un menedžeru kontraktēšana; b) futbolistu, treneru un menedžeru pārstāvība; c) spēlētāju, treneru un menedžeru pārcelšana starp dažādiem klubiem; d) klubu pārstāvība; e) futbola klubu izmantošana vai aktīva līdzdalība to ikdienas pārvaldībā ar nosacījumu, ka tie atbilst *FIFA* reglamentam un citiem attiecīgajiem valsts vai starptautiskajiem regulējumiem, un f) aizdevumu piešķiršana futbola klubiem.

[4] Pieejams: šeit: https://digitalhub.fifa.com/m/69b5c4c7121b58d2/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-June-2024-edition.pdf.

10. 2014. gada 26. septembrī *FIFA* paziņojumā presei tika pausts, ka, "lai aizsargātu futbola un spēlētāju godīgumu, izpildkomiteja ir pieņēmusi principiālu lēmumu, ka trešām personām tiks aizliegtas īpašumtiesības uz spēlētāju mantiskajām tiesībām un tiks noteikts pārejas periods" [5].

11. *FIFA* ar 2014. gada 22. decembra apkārtrakstu, kas adresēts tās biedriem, informēja nacionālās asociācijas un tādējādi arī *URBSFA*, ka tās izpildkomiteja 2014. gada 18. un 19. decembra sanāksmēs ir apstiprinājusi "jaunos noteikumus, kas jāiekļauj [SSP] reglamentā par spēlētāju mantisko tiesību piederību trešām personām un trešo personu ietekmi uz klubiem", precizējot, ka tie stāsies spēkā 2015. gada 1. janvārī un ka tie jāiekļauj saistošo noteikumu sarakstā nacionālajā līmenī.

12. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem i) no 2015. gada 1. maija ir pilnībā aizliegts slēgt jaunus līgumus, kas ir pretrunā īpašumtiesību uz spēlētāju mantiskajām tiesībām aizliegumam; ii) līgumus joprojām ir atļauts slēgt un tie var stāties spēkā laika posmā no 2015. gada 1. janvāra līdz 30. aprīlim, taču tie ir spēkā tikai vienu gadu no to parakstīšanas dienas; iii) līgumi, kas noslēgti un stājušies spēkā pirms 2015. gada 1. janvāra, paliek spēkā līdz līguma termiņa beigām, taču tos nevar pagarināt ilgāk.

13. Trešā persona minēto noteikumu izpratnē ir jebkura "persona, kas nav pārceltais spēlētājs, abi klubi, kas pārceļ spēlētāju no viena uz otru, vai jebkurš klubs, kurā spēlētājs ir reģistrēts" [6].

C. Apstrīdētie līgumi, kurus noslēgušas trešās personas

14. *Royal Football Club Seraing* 2015. gada 30. janvārī noslēdza līgumu ar *Doyen Sports*, kuram kā beigu termiņš tika noteikts 2018. gada 1. jūlijs. Minētajā līgumā bija paredzēts, ka nākotnē tiks noslēgti īpaši finansēšanas līgumi par jebkuru prasītājas spēlētāju, kas izvēlēts, abām pusēm savstarpēji vienojoties, un tajā bija reglamentēta trīs vārdā nosauktu spēlētāju mantisko tiesību nodošana. *Doyen Sports* kļuva par šo spēlētāju "finansiālās vērtības, kas izriet no federatīvajām tiesībām", īpašnieku 30 % apmērā, jo *Royal Football Club Seraing* tika aizliegts "neatkarīgi un autonomi" nodot savu daļu no šo spēlētāju mantiskajām tiesībām trešai personai.

15. 2015. gada 7. jūlijā *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports* noslēdza līgumu, kas bija līdzīgs 2015. gada 30. janvāra līgumam, par jauniecelta spēlētāja mantisko tiesību nodošanu 25 % apmērā.

D. Šķīrējtiesas nolēmums

16. 2015. gada 4. septembrī *FIFA* Disciplinārā komiteja atzina *Royal Football Club Seraing* par vainīgu iepriekšminēto *FIFA* noteikumu pārkāpumā saistībā ar abu līgumu noslēgšanu un aizliedza tai reģistrēt spēlētājus uz četriem reģistrācijas periodiem (diviem gadiem), kā arī lika tai samaksāt naudas sodu 150 000 CHF (Šveices franki).

[5] "Futbolistiem ir trīs veidu tiesības: federatīvās tiesības, darba tiesības un mantiskās tiesības. Federatīvās tiesības attiecas uz spēlētāja tiesībām un prasību reģistrēties tā kluba valsts vadošajā asociācijā (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu Futbola federācija). [..] Otrs futbolista tiesību veids ir darba tiesības, kas attiecas uz darba līgumu. [..] Trešās un galīgās futbolista tiesības ir viņa mantiskās tiesības. [..] Federatīvās un darba tiesības ir ekskluzīvas klubiem un spēlētājiem, bet spēlētāju mantiskās tiesības tādas nav, un tas ļāva trešām personām noslēgt līgumus ar spēlētājiem par viņu mantisko tiesību nodošanu, lai saņemtu pārcelšanas atlīdzību, ko klubi maksā par spēlētājiem." Williams, B., "The fate of third party ownership of professional footballers' rights: Is a complete prohibition necessary", *Texas Review of Entertainment & Sports Law*, 10. sēj., 2008, 79. lpp., 83. lappusē.

[6] SSP reglaments, Definīcijas, 14. punkts.

17. 2016. gada 7. janvārī *FIFA* Apelācijas komiteja noraidīja *Royal Football Club Seraing* apelācijas sūdzību par šo lēmumu.

18. 2016. gada 9. martā *Royal Football Club Seraing* šo 2016. gada 7. janvāra lēmumu pārsūdzēja *CAS* saskaņā ar *FIFA* statūtu [7] noteikumiem par šķīrējtiesu.

19. 2017. gada 9. marta nolēmumā *CAS* nosprieda, ka piemērojamie tiesību akti ir *FIFA* reglaments un Šveices tiesības, kā arī Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (ECPAK) un Savienības tiesības, it īpaši Līgumu noteikumi par pārvietošanās brīvību un konkurenci [8].

20. *CAS* secināja, ka SSP reglamenta jaunie noteikumi ir likumīgi. Attiecībā uz *FIFA* lēmumu disciplinārlietā *CAS* samazināja aizliegumu reģistrēt spēlētājus līdz trim periodiem un saglabāja maksājamo naudas sodu.

21. 2017. gada 15. maijā prasītāja iesniedza *Tribunal fédéral* (Federālā tiesa, Šveice) prasību atcelt 2017. gada 9. marta spriedumu. Ar 2018. gada 20. februāra spriedumu tā noraidīja šo prasību.

E. Pamattiesvedības strīds

22. 2015. gada 3. aprīlī *Doyen Sports* pret *FIFA*, *UEFA* un *URBSFA* cēla prasību *tribunal de commerce francophone de Bruxelles* (Briseles frankofonā Komerclietu tiesa, Beļģija), un 2015. gada 8. jūlijā lietā iestājās *Royal Football Club Seraing*.

23. Prasītāja it īpaši lūdza tiesu atzīt, ka ar SSP reglamenta jaunajiem noteikumiem izslēgtās prakses (*third party ownership* vai *third party investment*) pilnīgs aizliegums ir prettiesisks, ņemot vērā Savienības tiesības. Konkrētāk, tā apgalvo, ka šis aizliegums ir pretrunā tiesībām uz kapitāla brīvu apriti, tiesībām brīvi sniegt pakalpojumus, darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tiesībām un konkurences tiesībām.

24. Turklāt tā saskaņā ar agrākā *Code Civil* (Beļģijas Civilkodekss) 1382. pantu pieprasa provizorisku summu 500 000 EUR kā kompensāciju par kaitējumu, kas tai nodarīts, piemērojot jaunos SSP reglamenta noteikumus.

25. Ar 2016. gada 17. novembra spriedumu *Tribunal de commerce francophone de Bruxelles* (Briseles frankofonā Komerclietu tiesa) atzina, ka tai nav kompetences izskatīt prasītājas prasījumus. 2016. gada 19. decembrī *Royal Football Club Seraing* par minēto nolēmumu iesniedza apelācijas sūdzību *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa, Beļģija) [9].

26. Apelācijas sūdzībā *Royal Football Club Seraing* lūdza atzīt *FIFA*, *UEFA* un *URBFSA* atbildību, pamatojoties uz valsts tiesībām. Tā apgalvoja, ka visas trīs atbildētājas pārkāpj Savienības tiesību aktus, liedzot tai slēgt "*third party investment*" vai "*third party ownership*" līgumus, ka šis Savienības tiesību pārkāpums tai liedza saņemt finansēšanas vai attīstības līdzekļus un ka piemērotie disciplinārsodi radīja nelabvēlīgas sekas.

[7] Šajā lietā piemērojama *FIFA* statūtu 2016. gada redakcija, un tā ir pieejama šeit: https://www.icsspe.org/system/files/FIFA%20Statutes.pdf. *FIFA* statūti tika groziti 2024. gadā, un šī versija ir pieejama šeit: https://digitalhub.fifa.com/m/16d1f7349fa19ade/original/FIFA-Statutes-2024.pdf.

[8] Tie tika uzskatīti par ārvalstu tiesību obligātajiem noteikumiem *Loi fédérale du 18 décembre 1987 sur le droit international privé* (Šveices 1987. gada 18. decembra Federālais likums par starptautiskajām privāttiesībām) 19. panta izpratnē.

[9] Tādējādi apelācijas sūdzība tika celta pēc tam, kad prasītāja cēla prasību *CAS*, bet pirms *CAS* pieņēma šķīrējtiesas nolēmumu.

27. Apelācijas sūdzības iesniedzēja lūdza *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) atzīt, ka SSP reglamenta 18.*bis* un 18.*ter* panti ir prettiesiski, jo ar tiem esot pārkāptas Savienības tiesības un ECTK, kas, viņasprāt, izraisīja *FIFA* atbildību.

28. Gan *CAS* nolēmums, gan *Tribunal fédéral* (Federālā tiesa) spriedums, ar kuru tika noraidīta prasītājas prasība atcelt minēto nolēmumu, kā minēts iepriekš 19.–21. punktā, tika pieņemti laikā, kad norisinājās šī apelācijas tiesvedība. Tas ietekmēja *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) spriedumu, kā norādīts tālāk.

29. *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) 2019. gada 12. decembrī nosprieda, ka no valsts tiesībām izriet, ka šķīrējtiesas nolēmumam ir *res judicata* spēks no dienas, kad tas ir pieņemts, un nav nepieciešama iepriekšēja eksekvatūras procedūra. Tā uzskatīja, ka *CAS* nolēmums ir galīgs, un tam tika piešķirts *res judicata* spēks pēc tam, kad *Tribunal fédéral* (Federālā tiesa) 2018. gada 20. februārī noraidīja prasību atcelt nolēmumu.

30. Kā paskaidrots iesniedzējtiesas nolēmumā, saskaņā ar *Loi portant le Code de droit international privé* (Beļģijas Starptautisko privāttiesību kodekss) 22. panta 1. punktu jebkurš ārvalstu spriedums, kas ir izpildāms valstī, kurā tas ir pieņemts, Beļģijā tiek atzīts *de jure* bez jebkādas procedūras. Līdz ar to *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) piešķīra *res judicata* spēku *Tribunal fédéral* (Federālā tiesa) 2018. gada 20. februāra spriedumam, tādējādi liedzot prasītājai iespēju apstrīdēt *CAS* nolēmuma spēkā esamību *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa).

31. Minētajā nolēmumā tostarp tiek regulēts strīdīgais jautājums par SSP reglamenta jauno noteikumu saderību ar Savienības tiesībām. Sekas ir tādas, ka *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) ir liegts lemt par iespējamiem Savienības tiesību pārkāpumiem un tātad arī uzdot šos jautājumus ES Tiesai.

32. *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) apelācijas pamatus, ar kuriem apgalvots Savienības tiesību un ECTK garantēto tiesību pārkāpums, noraidīja kā nepieņemamus vai nepamatotus. Tā arī nosprieda, ka iebilde par disciplinārpasākumu prettiesiskumu, kas izriet no šķīrējtiesas nolēmuma saistošā rakstura, nav pamatota, jo *CAS* kompetenci šķīrējtiesas procesā nebija apstrīdējusi neviena no pusēm.

33. Tādējādi ar 2019. gada 12. decembra spriedumu *Cour d'appel de Bruxelles* (Briseles apelācijas tiesa) noraidīja apelācijas sūdzību par *Tribunal de commerce francophone de Bruxelles* (Briseles frankofonā Komerclietu tiesa) 2016. gada 17. novembra spriedumu un atzina *Royal Football Club Seraing* celtos prasījumus par nepamatotiem.

34. *Royal Football Club Seraing* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Cour de cassation de Belgique* (Kasācijas tiesa, Beļģija).

III. Prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

35. Šādos apstākļos *Cour de cassation de Belgique* (Kasācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [LES] 19. panta 1. punkts kopsakarā ar [LESD] 267. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [(turpmāk tekstā – "Harta")] 47. pantu liedz tādas valsts tiesību normas kā *Code judiciaire belge* (Beļģijas Tiesu kodekss) 24. pants un 171[3]. panta 9. punkts – kurās ir reglamentēts *res judicata* princips – piemērot attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu, kura atbilstību Eiropas Savienības tiesībām ir pārbaudījusi tādas valsts, kas nav Savienības dalībvalsts, tiesa, kurai nav tiesību uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības Tiesai?

2) Vai [LES] 19. panta 1. punkts kopsakarā ar [LESD] 267. pantu un [Hartas] 47. pantu liedz tādu valsts tiesību normu – kas piešķir pierādījuma spēku attiecībā pret trešām personām, ja vien trešās personas nepierāda pretējo, – piemērot attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu, kura atbilstību Eiropas Savienības tiesībām ir pārbaudījusi tādas valsts, kas nav Savienības dalībvalsts, tiesa, kurai nav tiesību uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības Tiesai?"

36. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Royal Football Seraing*, *Doyen Sports Investment Ltd*, *FIFA*, *URBSFA*, *UEFA*, Beļģijas, Vācijas, Francijas un Lietuvas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

37. 2024. gada 1. oktobrī notika tiesas sēde, kurā *Royal Football Seraing*, *Doyen Sports Investment Ltd*, *FIFA*, *URBSFA*, *UEFA*, Beļģijas, Grieķijas, Francijas, Lietuvas un Nīderlandes valdības, kā arī Eiropas Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus.

IV. Juridiskā analīze

38. Vai tas ir labi vai slikti (turpinot ievada citāta garā)[10], mūsdienās sports tiek organizēts kā autonoma sistēma, kurā sporta organizācijām, kas dažkārt ir ļoti ietekmīgas un bagātas, ir reglamentējošas pilnvaras[11]. Tā tas noteikti ir futbola jomā, kur *FIFA* ir galvenā regulatīvā organizācija. Lai tajā piedalītos, klubiem un sportistiem ir jāievēro *FIFA* pieņemtie noteikumi.

39. Tajā pašā laikā sports ir saimnieciska darbība. Līdz ar to uz nodarbošanos ar sportu attiecas Savienības tiesību normas, kas piemērojamas šai saimnieciskajai darbībai[12]. Tiesa ir konstatējusi, ka uz sportu attiecas brīvas pārvietošanās noteikumi, konkurences tiesības un vispārējie Savienības tiesību principi, it īpaši samērīguma un nediskriminācijas princips[13].

[10] Šajā nozīmē skat. arī Maduro, M. P., un Weiler, J. H. H., ""Integrity", "independence" and the internal reform of FIFA: A view from the trenches", no: Geeraert, A., un van Ekeren, F. (red.), *Good Governance in Sport – Critical Reflections*, Routledge, 2022, 129.–136. lpp.

[11] Nesenā lietā ģenerāladvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*] norādīja, ka "[..] bieži vien ir grūti noliegt, ka daži privāti subjekti rīkojas pietuvināti valsts rīcībai, vai nu tikai to ekonomiskās varas dēļ, vai arī veida dēļ, kādā tie nosaka "noteikumus"". Ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumi lietā *FIFA* (C-650/22, EU:C:2024:375, 33. punkts). Tas lika viņam secināt, ka uz *FIFA* faktiski attiecas noteikumi par pārvietošanās brīvību. Citā piemērā par savu valstij pietuvināto lomu un regulatīvo varu *FIFA* 2017. gadā publicēja savu politiku cilvēktiesību jomā. Novērtējumu par tās neviennozīmīgo panākumu novērtējumu skat. Mercado Jaén, P. J., Bistaraki, A., un Schubert, M., "Between rhetoric and reality: Effects of FIFA's human rights policy on its organisational structures and procedures", *International Journal of Sport Policy and Politics*, 16. sēj. (3), 2024, 499. lpp.

[12] Šādu uzskatu Tiesa pauda jau 1974. gada 12. decembra spriedumā *Walrave* un *Koch* (36/74, EU:C:1974:140, 4. punkts). Skat. spriedumus, 2024. gada 4. oktobris, *FIFA* (C-650/22, EU:C:2024:824, 75. punkts), un 2023. gada 21.decembris, *European Superleague Company* (C-333/21, EU:C:2023:1011, 83. punkts).

[13] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *European Superleague Company* (C-333/21, EU:C:2023:1011, 85.–88. punkts).

40. *FIFA* statūtos ir noteikts, ka jebkurš strīds, kas varētu rasties saistībā ar tās sporta noteikumiem, ir jārisina, izmantojot tās strīdu izšķiršanas sistēmu, kurā *CAS* ir noteikta par ekskluzīvo un obligāto apelācijas iestādi.

41. Tomēr, ja ar *FIFA* noteikumu vai ar lēmumu, kas balstīts uz šādu noteikumu, potenciāli tiek pārkāptas uz Savienības tiesībām balstītas personas tiesības, Savienības konstitucionālā sistēma piešķir šai personai tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas šobrīd ir paustas Hartas 47. pantā.

42. Saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu, kuru iesniedzējtiesa ir lūgusi interpretēt, dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai Savienības tiesību subjektiem patiešām būtu šīs pamattiesības [14]. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai privātpersonai, kas atsaucas uz to, ka ir pārkāptas viņas uz Savienības tiesībām balstītās tiesības, būtu piekļuve [15] neatkarīgai tiesai, kas iepriekš ir noteikta tiesību aktos [16], un tiesības vērsties Tiesā saskaņā ar LESD 267. pantu [17].

43. Tāpēc tādu uz Savienību balstītu tiesību aizsardzība tiesā, kuras, iespējams, ir pārkāptas ar *FIFA* noteikumiem un kuras ar *CAS* nolēmumu ir apstiprinātas kā spēkā esošas, ir jānodrošina tiesai, kas atbilst LESD 267. pantā paredzētajai "tiesas" definīcijai.

44. Ne *CAS*, ne Šveices Federālā tiesa, kuras kompetencē ir pārbaudīt tās nolēmumus, nav šādas tiesas. Tādējādi to vērtējums par *FIFA* noteikumu saderību ar tiesībām, kas balstītas uz Savienību, neatbilst Savienības tiesībās noteiktajai prasībai par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

45. Minētais ir šīs lietas pamatā. To ir izraisījis strīds, ko izskata "tiesa" LESD 267. panta izpratnē.

46. Beļģijas tiesās lietas dalībnieki apgalvoja, ka *FIFA* noteiktais īpašumtiesību uz mantiskajām tiesībām aizliegums liedz tiem izmantot tiesības, kas tiem ir piešķirtas ar Savienības tiesībām. Tādējādi tās lūdza atzīt šos *FIFA* noteikumus, ko *CAS* pa to laiku bija apstiprinājusi par spēkā esošiem, par nesaderīgiem ar Savienības tiesībām un lūdza atlīdzināt tādējādi radīto kaitējumu.

47. Tiktāl viss būtu labi. No iepriekš minētā varētu secināt, ka lietas dalībniekiem ir bijusi piekļuve tiesai, kurai ir pilnvaras uzdot prejudiciālu jautājumu. Tomēr efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips varētu būt pārkāpts, jo kompetentās tiesas nevarēja nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību tādas valsts (Beļģijas) tiesību normas dēļ, saskaņā ar kuru *CAS* nolēmumiem, ko apstiprinājusi Šveices Federālā tiesa, ir *res judicata* spēks. Tiek paskaidrots, ka šī norma tām liedz šajā lietā pārbaudīt *FIFA* noteikumu saderību ar Savienības tiesībām.

48. Vai šāda tiesību norma ir pretrunā efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam?

[14] Spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 34. punkts). Skat. arī spriedumu, 2022. gada 22. februāris, RS (Konstitucionālās tiesas spriedumu iedarbība) (C-430/21, EU:C:2022:99, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

[15] Kā tiesa uzskatīja jau 1986. gada 15. maija spriedumā *Johnston* (222/84, EU:C:1986:206, 18. un 19. punkts).

[16] Attiecībā uz prasību, ka tiesai jābūt neatkarīgai, skat. 2019. gada 24. jūnija spriedumu Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 57., 58. un 71.–77. punkts); attiecībā uz prasību, ka tiesai jābūt iepriekš noteiktai tiesību aktos, skat. 2021. gada 6. oktobra spriedumu W.Ż. (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana) (C-487/19, EU:C:2021:798, 126.–130. punkts).

[17] 2021. gada 6. oktobra spriedums *Consorzio Italian Management* un *Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, 51. punkts), kurā Tiesa ir balstījusies uz Hartas 47. pantu, lai pamatotu to, ka pastāv pēdējās instances tiesu pienākums norādīt iemeslus, kuru dēļ tās nolemj nevērsties Tiesā. Tas pierāda, ka Tiesa uzskata, ka prejudiciālā nolēmuma procedūra pilda efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principa īstenošanas funkciju. Skat. arī 2021. gada 23. novembra spriedumu IS (Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu prettiesiskums) (C-564/19, EU:C:2021:949, 76. punkts), kurā Tiesa uzskatīja, ka "kompetences, kas valsts tiesām piešķirta ar LESD 267. pantu, īstenošanas ierobežojumi kavētu to tiesību efektīvu aizsardzību tiesā, kuras privātpersonām izriet no Savienības tiesībām".

49. Šķiet, ka atbilde acīmredzami ir "jā".

50. Tomēr rakstveida apsvērumos un apspriedēs tiesas sēdē tika aktualizēts vispārīgāks jautājums: vai Savienības tiesības prasa konkrētu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas ir pietiekams, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ja runa ir par šķīrējtiesas nolēmumiem sporta jomā? Tāpēc īsumā pievērsīšos arī šim jautājumam.

51. Manas analīzes struktūra ir šāda. Vispirms paskaidrošu *FIFA* strīdu izšķiršanas mehānisma organizāciju (A sadaļa). Pēc tam sniegšu savu viedokli par to, kā būtu jāatbild uz abiem prejudiciālajiem jautājumiem (B un C sadaļa), īpaši pievēršoties pirmajam jautājumam.

A. CAS saskaņā ar FIFA statūtiem

52. Starptautiskās Olimpiskās komitejas (turpmāk tekstā – "SOK") priekšsēdētājs Huans Antonio Samarančs [*Juan Antonio Samaranch*] 1981. gadā pauda domu par īpašu tiesas kompetenci sporta jomā. *CAS* sāka darboties 1984. gadā pēc tam, kad SOK ratificēja tās statūtus. SOK priekšsēdētājs Samarančs cerēja, ka *CAS* kļūs par "Pasaules sporta augstāko tiesu"[18]. *CAS* tīmekļa vietnē, kurā izklāstīta šī vēsture, ir norādīts, ka "*CAS* kompetence nekādā veidā nedrīkst tikt uzspiesta sportistiem vai federācijām, bet tā joprojām ir brīvi pieejama personām"[19].

53. Sākotnēji lielākā daļa sporta organizāciju, tostarp *FIFA*, neizmantoja *CAS*[20]. Tomēr kopš 1984. gada daudz kas ir mainījies.

54. Savienības tiesību speciālisti norāda uz *CAS* būtisku pārveidi pēc Tiesas 1995. gada sprieduma *Bosman*[21]. *CAS* nolēmumu skaits pēc 1995. gada strauji pieauga. Tāpēc, neraugoties uz sākotnējo atturību, *FIFA* savos statūtos ir iekļāvusi šķīrējklauzulu, kurā *CAS* ir noteikta par kompetento tiesu šādu strīdu izskatīšanai. Sākotnēji *CAS* kompetence attiecībā uz strīdiem futbola jomā bija fakultatīva[22].

55. Tomēr pašlaik *CAS* kompetence futbola jomā, kā paredzēts *FIFA* statūtos, ir ekskluzīva un obligāta.

56. *FIFA* statūtu 57. panta 1. punktā ir atzīta *CAS* kompetence izšķirt strīdus starp *FIFA*, tās dalībasociācijām, konfederācijām, līgām, klubiem, spēlētājiem, amatpersonām, starpniekiem un licencētiem spēļu aģentiem.

[18] McLaren, R. H., "Twenty-five years of the Court of Arbitration for Sport: A look in the rear-view mirror", *Marquette Sports Law Review*, 20. sēj, 2010, 305. lpp., 306. lappusē.

[19] Pieejams šeit: https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html.

[20] Nafziger, J.A.R., "International sports law: A replay of characteristics and trends", *American Journal of International Law*, 86. sēj., 1992, 489. lpp., 508. lappusē.

[21] Spriedums, 1995. gada 15. decembris, *Bosman* (C-415/93, EU:C:1995:463). Šajā nozīmē skat. Duval, A., "The Court of Arbitration for Sport and EU law. Chronicle of an encounter", *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 22. sēj. (2), 2015, 224. lpp., 226. lappusē.

[22] Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) spriedumā *Mutu* un *Pechstein* paskaidroja, ka, sākot no 2001. gada, *FIFA* noteikumi neliedz spēlētājiem piekļuvi vispārējās jurisdikcijas tiesām un līdz ar to neparedz obligātu izšķiršanu šķīrējtiesā. ECT spriedums, 2019. gada 4. februāris, *Mutu* un *Pechstein* pret Šveici, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 116. punkts.

57. Apelācijas sūdzību, kam nav apturošas iedarbības, var iesniegt *CAS* par *FIFA* institūciju pieņemtajiem galīgajiem lēmumiem, kā arī par konfederāciju, dalībasociāciju vai līgu pieņemtajiem lēmumiem.[23] Apelācijas sūdzības ir jāiesniedz *CAS* 21 dienas laikā pēc pārsūdzētā lēmuma paziņošanas, un tās var iesniegt tikai pēc tam, kad ir izmantoti visi citi iekšējie kanāli[24].

58. Visbeidzot, *FIFA* statūtu 59. pantā ir noteikts:

"1. Konfederācijas, dalībasociācijas un līgas vienojas atzīt *CAS* par neatkarīgu tiesu iestādi un nodrošināt, ka to biedri, asociētie spēlētāji un amatpersonas izpilda *CAS* pieņemtos lēmumus. Tāds pats pienākums attiecas uz starpniekiem un licencētiem spēļu aģentiem.

2. Prasības celšana vispārējās jurisdikcijas tiesās ir aizliegta, ja vien *FIFA* noteikumos tas nav skaidri paredzēts. Vēršanās vispārējās jurisdikcijas tiesās ir aizliegta arī attiecībā uz visu veidu pagaidu pasākumiem.

3. Asociācijas savos statūtos vai reglamentos iekļauj klauzulu, kas paredz aizliegumu par strīdiem asociācijā vai strīdiem, kuri skar līgas, līgu biedrus, klubus, klubu biedrus, spēlētājus, amatpersonas un citas asociāciju amatpersonas, vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesās, ja vien *FIFA* reglamentā vai saistošajās tiesību normās nav īpaši paredzēta vai noteikta vēršanās vispārējās jurisdikcijas tiesās. Tā vietā, lai celtu prasību vispārējās jurisdikcijas tiesās, ir paredzēta šķīrējtiesa. Šādus strīdus nodod neatkarīgai un pienācīgi izveidotai šķīrējtiesai, kas atzīta saskaņā ar asociācijas vai konfederācijas noteikumiem, vai *CAS*.

> Asociācijas arī nodrošina, ka šis noteikums tiek īstenots asociācijā, vajadzības gadījumā nosakot saistošu pienākumu tās biedriem. Apvienības piemēro sankcijas jebkurai pusei, kas neievēro šo pienākumu, un nodrošina, ka visas šo sankciju pārsūdzības tiek iesniegtas tikai šķīrējtiesai, nevis vispārējās jurisdikcijas tiesām."

59. Tādējādi, tāpat kā tas ir arī Starptautiskās Slidošanas savienības (turpmāk tekstā – "*ISU*") šķīrējtiesas sistēmas gadījumā[25], saskaņā ar *FIFA* noteikumiem futbola jomā radušos strīdu iesniegšana *CAS* ir obligāta, un tās kompetence ir ekskluzīva. Proti, atsaucoties uz šo ekskluzīvo kompetenci, *FIFA* iebilda pret pirmās instances tiesas kompetenci pamatlietā[26].

60. Vienīgā vispārējās jurisdikcijas tiesa, kas var pārbaudīt *CAS* pieņemto šķīrējtiesas nolēmumu, ir Šveices federālā tiesa. Tomēr šīs tiesas veiktās šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudes pamati ir ierobežoti[27]. Lietā *Semenya* pret Šveici ECT atzina, ka Šveices Federālās tiesas veiktā *CAS* nolēmuma pārbaude ir tik ierobežota, ka tā nevar nodrošināt pamattiesību aizsardzību[28].

[23] Skat. *FIFA* statūtu 58. panta 1. punktu. Tomēr šīs pašas normas 3. apakšpunkts izslēdz *CAS* kompetenci attiecībā uz apelācijas sūdzībām, kas saistītas ar a) spēles noteikumu pārkāpumiem; b) apturēšanu līdz četrām spēlēm vai līdz trim mēnešiem (izņemot lēmumus par dopinga lietošanu) un c) lēmumiem, kurus var pārsūdzēt neatkarīgā un pienācīgi izveidotā šķīrējtiesā, kas atzīta saskaņā ar asociācijas vai konfederācijas noteikumiem.

[24] *FIFA* statūtu 58. panta 1. un 2. punkts.

[25] Skat. spriedumu, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 223. punkts).

[26] *FIFA* tāpat ir rīkojusies pamatlietā, kurā pēc vēršanās Tiesā tika pasludināts 2024. gada 4. oktobra spriedums *FIFA* (C-650/22, EU:C:2024:824, 32. punkts).

[27] Šie pamati ir paredzēti *Loi fédérale sur le droit international privé* (Šveices Federālais likums par starptautiskajām privāttiesībām) (pieejams vietnē https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en) 190. pantā. Minētā tiesa var atcelt šķīrējtiesas nolēmumu, ja tas ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai Šveices tiesību izpratnē.

[28] ECT spriedums, 2023. gada 11. jūlijs, *Semenya* pret Šveici, CE:ECHR:2023:0711JUD001093421, 234.–240. punkts.

B. Pirmais jautājums

61. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips nepieļauj tādu valsts tiesību aktu, ar kuru šķīrējtiesas nolēmumam tiek piešķirts *res judicata* spēks, ja atbilstības Savienības tiesībām pārbaudi ir veikusi trešās valsts tiesa [29].

62. Šī nav pirmā reize, kad Tiesai tiek lūgts sniegt interpretāciju par saistību starp izšķiršanu šķīrējtiesā un Savienības tiesībām un par šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudes tiesā apjomu. Šā iemesla dēļ visi Tiesā izskatāmās lietas dalībnieki ir mēģinājuši rast atbildes šajā lietā, pamatojoties uz vienu vai otru Tiesas judikatūras virzienu šķīrējtiesu jomā. Tādējādi, no vienas puses, tie apsprieda spriedumu *Nordsee* [30] un *Eco Swiss* [31] judikatūru un, no otras puses, spriedumu *Achmea* [32].

63. Pēc tam, kad būs izanalizēts, kādā mērā šie divi judikatūras virzieni varētu vai nevarētu būt nozīmīgi *FIFA* šķīrējtiesas sistēmas gadījumā (1. un 2. apakšsadaļa), ierosināšu Tiesai izstrādāt tādu specifisku interpretāciju, kas būtu piemērota obligātajai izšķiršanai šķīrējtiesā, piemēram, tādu, kādu *FIFA* strīdu izšķiršanas sistēmā ir veikusi *CAS*. Manuprāt, šāds risinājums jau bija ierosināts spriedumā *International Skating Union* [33] (3. apakšsadaļa).

1. Spriedumu "Nordsee" un "Eco Swiss" judikatūras piemērojamība

64. *FIFA*, *UEFA*, Beļģijas, Francijas un Lietuvas valdības tādā vai citādā veidā apgalvoja [34], ka valsts tiesas var pārbaudīt *CAS* nolēmumus, ar ko apstiprina *FIFA* noteikumu spēkā esamību, attiecībā uz Savienības sabiedrisko kārtību saskaņā ar Tiesas spriedumu *Eco Swiss*.

65. Jāatgādina, ka šī judikatūra ir aizsākusies ar spriedumu *Nordsee*, kurā Tiesa uzskatīja, ka šķīrējtiesa, kas lemj komercšķīrējtiesu jomā un kam brīvprātīgi pievienojušās puses, nav "tiesa" LESD 267. panta izpratnē [35].

66. Pat gadījumā, kad šādai šķīrējtiesai varētu būt pienākums piemērot Savienības tiesības bez iespējas iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa nekonstatēja problēmas, jo šķīrējtiesas nolēmumi var tikt pārbaudīti dažādās procedūrās dalībvalstu tiesās saskaņā ar valsts

[29] Savos rakstveida apsvērumos un tiesas sēdē Beļģijas valdība norādīja, ka iesniedzējtiesa ir kļūdaini interpretējusi valsts tiesības un ka attiecīgais tiesību akts faktiski ļauj pārbaudīt šķīrējtiesas nolēmumu, ja pārbaudi tiesā ir veikusi trešās valsts tiesa. Uzskatu, ka uzdotais jautājums ir atkarīgs nevis no Beļģijas tiesību pareizas interpretācijas, bet gan no Savienības tiesību pareizas interpretācijas. Līdz ar to, tiklīdz ir saņemta Tiesas atbilde, iesniedzējtiesai tā jāpiemēro tajā izskatāmajā lietā un attiecīgi jāinterpretē atbilstošās valsts tiesības.

[30] Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107).

[31] Spriedums, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269).

[32] Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158).

[33] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

[34] Francijas valdība tiesas sēdē apgalvoja, ka *CAS* šķīrējtiesa vienkārši attiecas uz komerciālu šķīrējtiesu *Eco Swiss* izpratnē. Lai gan futbola organizācijas neizteicās tik skaidri, tās visas apgalvoja, ka uz *CAS* šķīrējtiesas nolēmumiem būtu jāattiecina minētajā spriedumā noteiktie ierobežojumi.

[35] Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 13. punkts). Attiecībā uz šim konstatējumam būtisko literatūru skat. Duval, A. (šī sprieduma 21. zemsvītras piezīme), 31. zemsvītras piezīme. Tiesa arī konstatēja, ka atsevišķas šķīrējtiesas atbilst šim kritērijam gadījumos, kad tās ir paredzētas tiesību aktos, kad to nolēmumi pusēm ir saistoši un kad to kompetence nav atkarīga no to piekrišanas. Skat., piemēram, spriedumus, 1989. gada 17. oktobris, *Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark* (109/88, EU:C:1989:383, 7.–9. punkts); un 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 22.–35. punkts); rīkojumu, 2014. gada 13. februāris, *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92, 16.–18. punkts).

tiesībām [36]. Konkrētāk, šķīrējtiesas nolēmumi paši par sevi nav izpildāmi, bet tiem vispirms ir jāiegūst eksekvatūra no "vispārējās jurisdikcijas" tiesas. Šādā procedūrā šīm valsts tiesām tad būtu iespēja vai pienākums uzdot Tiesai jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju.

67. Strīds lietā *EcoSwiss* radās saistībā ar šādu šķīrējtiesas nolēmuma izpildes procedūru valsts tiesā. Spriedumā *Eco Swiss* Tiesa atzina, ka pārbaudes tiesā ierobežotais apjoms var būt efektīva šķīrējtiesas procesa interesēs [37]. Tādējādi valsts tiesību norma, kas ierobežo pārbaudi tiesā, attiecinot to tikai uz sabiedriskās kārtības jautājumiem, tika atzīta par pieņemamu no Savienības tiesību viedokļa. Tajā pašā lietā Tiesa nosprieda, ka Savienības sabiedriskā kārtība ietver pašreizējo LESD 101. un 102. pantu [38].

68. Tas, kas ir un kas nav Savienības sabiedriskā kārtība, vēl nav vispārīgi izskaidrots [39]. Tiesa uz šo jautājumu ir atbildējusi katrā individuālā gadījumā [40]. Tomēr šajā lietā šā jēdziena interpretācija nav nepieciešama. Svarīgi ir tas, ka komercšķīrējtiesu jomā Tiesa ir atzinusi, ka šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudes tiesā apjoms var tikt ierobežots [41].

69. Cik lielā mērā iepriekš minētais judikatūras virziens ir piemērojams *CAS* šķīrējtiesai saskaņā ar *FIFA* statūtiem?

70. Manuprāt, ir divi galvenie iemesli to atšķirt no komercšķīrējtiesām.

71. Pirmais iemesls ir komercšķīrējtiesu brīvprātīgais raksturs pretēji *FIFA* šķīrējtiesas noteikumu obligātajam raksturam.

72. Būtiska komercšķīrējtiesu pazīme, kas tika aplūkota *EcoSwiss* judikatūrā, ir tas, ka abas puses brīvi piekrīt šķīrējklauzulai [42]. Brīvprātīgi izvēloties šādu šķīrējtiesu, puses vēlas izslēgt parasto tiesu iesaistīšanos un, iespējams, atsevišķu tiesību sistēmas noteikumu piemērošanu. Tiesa ņēma vērā šo šķīrējtiesas raksturu un mērķi komerclietās un līdz ar to secināja, ka no tā izrietošo nolēmumu pārbaude tiesā var būt ierobežota līdz sabiedriskās kārtības jautājumiem. Nepieciešamība pārbaudīt nolēmuma atbilstību sabiedriskajai kārtībai pastāv, jo šie noteikumi var būt sabiedrības interesēs, lai to piemērošanu nevarētu izslēgt pēc pušu gribas.

[36] Tādējādi Tiesa paskaidroja, ka "vispārējās jurisdikcijas tiesas var tikt aicinātas pārbaudīt [Savienības tiesību jautājumu] vai nu kā daļu no palīdzības, ko tās sniedz šķīrējtiesām, [..] vai kā daļu no šķīrējtiesas nolēmuma pārskatīšanas [..], iebildumu gadījumā, lai panāktu izpildāmību, vai izmantojot jebkuru citu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas pieejams saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem." Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 14. punkts).

[37] Spriedums, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 35. punkts).

[38] Spriedums, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 36. punkts).

[39] Pārskatu par judikatūru attiecībā uz sabiedrisko kārtību Savienības tiesībās skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumos lietā *Real Madrid Club de Fútbol* (C-633/22, EU:C:2024:127, 71.–103. punkts). Agrīnu kritiku par valsts tiesu pienākumu pārbaudīt Savienības sabiedrisko kārtību, kura saturs nav skaidrs, skat. Prechal, S., un Shelkoplyas, N., "National procedures, public policy and EC law. From Van Schijndel to Eco Swiss and beyond", *European Review of Private Law*, 12. sēj. (5), 2004, 589. lpp., 606.–608. lappusē.

[40] 2006. gada 26. oktobra spriedumā *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, 35. un 38. punkts) Tiesa apstiprināja, ka pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt negodīgus noteikumus patērētāju līgumos attiecas uz sabiedrisko kārtību.

[41] Šajā nozīmē skat. arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *PL Holdings* (C-109/20, EU:C:2021:321, 43.–46. punkts).

[42] Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 11. punkts). Skat. arī spriedumu, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 55. punkts), kurā Tiesa divpusējos ieguldījumu līgumos paredzēto šķīrējtiesu ir nošķīrusi no komercšķīrējtiesas, pamatojoties uz to, ka pēdējās minētās pamatā ir attiecīgo pušu gribas autonomija. Skat. arī 2014. gada 12. jūnija spriedumu *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 27. punkts un tajā minētā judikatūra), kurā Tiesa konstatēja, ka tradicionālajā šķīrējtiesā "līgumslēdzējām pusēm nav ne tiesiska, ne faktiska pienākuma nodot viņu strīdu arbitrāžā".

73. Gluži pretēji, kā Nīderlandes valdība apgalvoja tiesas sēdē, *FIFA* noteikumi ir obligāti, un pušu brīva griba nodot strīdu *CAS* nav acīmredzama [43].

74. Lietā *Mutu* un *Pechstein* ECT aplūkoja tieši šo jautājumu, analizējot atšķirības starp komercšķīrējtiesu un *ISU* obligātajiem šķīrējtiesas noteikumiem [44]. Sporta dalībnieki strīdus, kuros viņi apstrīd *FIFA* noteikumus vai lēmumus, nevar izvēlēties nodot nevienai citai šķīrējtiesas sistēmai kā tikai *FIFA* iekšējām disciplinārprocedūrām un pēc tam *CAS*. Nepiekrišana *CAS* obligātajai kompetencei liedz spēlētājiem spēlēt [45] un klubiem konkurēt.

75. Tādējādi spēlētājiem un klubiem *CAS* kompetence ir obligāta un netiek izvēlēta pēc to brīvas gribas [46]. Tādējādi tā neatspoguļo to izvēli izslēgt piekļuvi tiesai un liegt atsevišķu tiesību normu piemērojamību to strīdā. Manuprāt, tas ietekmē tās pārbaudes tiesā apjomu, kuru valsts tiesām vajadzētu būt iespējai veikt attiecībā uz Savienības tiesībām (skat. šo secinājumu IV.B.3.b) sadaļu).

76. Otrā atšķirība starp komercšķīrējtiesu un strīdu izšķiršanas sistēmu, kas paredzēta *FIFA* statūtos, ir šīs sistēmas autonomija izpildes panākšanas ziņā.

77. Ja viena no komercšķīrējtiesas procesa pusēm atsakās izpildīt šķīrējtiesas nolēmumu, otrai pusei ir jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesās, lai panāktu nolēmuma izpildi. Kā Tiesa ir paskaidrojusi spriedumā *Nordsee* (skat. šo secinājumu 65. un 66. punktu), ja izpilde ir nepieciešama Eiropas Savienībā, dalībvalsts tiesai būs iespēja pārbaudīt šķīrējtiesas nolēmuma atbilstību Savienības tiesībām un vajadzības gadījumā vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

78. Turpretī, ja puse atsakās izpildīt *CAS* nolēmumu, jo uzskata, ka tas ir pretrunā Savienības tiesībām, tā nevar vienkārši atteikties izpildīt šādu nolēmumu, un *FIFA* nav jāuzsāk izpildes procedūra valsts tiesā. *FIFA* pati var panākt nolēmuma izpildi. Šajā lietā tā varēja piemērot sodus un aizliegumu reģistrēt spēlētājus, nevēršoties tiesā [47].

79. Šādā sistēmā, kas pati panāk izpildi, ir maz ticams, ka jautājums par šķīrējtiesas nolēmuma saderību ar Savienības tiesībām izpildes procedūrās nonāks "tiesā" LESD 267. panta izpratnē.

80. Tādējādi ir iespējams, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tika uzskatīti par pietiekamiem, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un Savienības tiesību vienveidību komercšķīrējtiesu kontekstā, nav pietiekami šajā lietā aplūkotajai autonomajai obligātajai šķīrējtiesas sistēmai (skat. šo secinājumu 111.–114. punktu).

[43] Skat. arī *Paulsson* sniegto spilgto skaidrojumu: "Sporta iestāžu ekskluzīvā kompetence parasti ir paredzēta to federāciju statūtos, kas piešķir licences dalībai sacensībās sezonas laikā vai atļauju piedalīties konkrētos pasākumos. Attiecīgā federācija parasti pastāv jau gadu desmitiem vai pat paaudzēm un bez ārējas ietekmes ir izstrādājusi vairāk vai mazāk sarežģītu un pilnībā iesakņojušos procedūru strīdu izšķiršanai. Turpretī apsūdzētais dalībnieks bieži saskaras ar tiesvedību, līdzīgi kā tūrists piedzīvo viesuļvētru Fidži: tas ir biedējošs un vienreizējs notikums viņa dzīvē, kuram viņš ir pilnīgi nesagatavots." Paulsson J. (šī sprieduma 2. zemsvītras piezīme), 361. lpp.

[44] ECT spriedums, 2019. gada 4. februāris, *Mutu* un *Pechstein* pret Šveici, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 103.–108. punkts.

[45] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 223. punkts). ECT spriedums, 2019. gada 4. februāris, *Mutu* un *Pechstein* pret Šveici, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 113. punkts.

[46] Faktiski ECT secināja, ka, salīdzinot ar *ISU* noteikumiem, *FIFA* 2001. gada noteikumi neliedza spēlētājiem piekļuvi vispārējās jurisdikcijas tiesām un tātad nenoteica obligātu šķīrējtiesu. Situācija noteikti ir atšķirīga attiecībā uz pašreizējo *FIFA* statūtu 59. panta 2. punktu, to saskaņojot ar ISU noteikumiem. ECT spriedums, 2019. gada 4. februāris, *Mutu* un *Pechstein* pret Šveici, CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 116. punkts.

[47] Tiesas sēdē *FIFA* apstiprināja, ka tās pilnvaru pamatā ir *FIFA* Disciplinārlietu kodeksa 21. pants Šis kodekss pieejams šeit: https://digitalhub.fifa.com/m/59dca8ae619101cf/original/FIFA-Disciplinary-Code-2023.pdf.

81. Šo divu iemeslu dēļ uzskatu, ka spriedumu *Nordsee* un *EcoSwiss* judikatūrā izstrādātie noteikumi par komercšķīrējtiesu nav piemēroti *FIFA* obligātajai *CAS* šķīrējtiesas sistēmai.

2. Sprieduma "Achmea" judikatūras piemērojamība

82. *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports Investment* atsaucās uz spriedumu *Achmea*, apgalvojot, ka *CAS* pieņemtie šķīrējtiesas nolēmumi ir jāpārbauda valsts tiesai, kurai ir jābūt iespējai vērsties Tiesā ar jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju.

83. Rakstveida apsvērumos arī Komisija atsaucās uz spriedumu *Achmea*, lai apgalvotu, ka valsts tiesām ir jāspēj cita starpā pārbaudīt strīda izšķiramību šķīrējtiesā.

84. Jāatgādina, ka spriedumā *Achmea* Tiesa noraidīja iespēju nodot šķīrējtiesai strīdus, kuros iesaistītas dalībvalstis, pamatojoties uz divpusējiem ieguldījumu līgumiem (DIL). Ar šādiem līgumiem dalībvalstis ir piekritušas izslēgt savu tiesu kompetenci strīdos starp ieguldītājiem un valstīm, lai gan šādi strīdi var attiekties uz Savienības tiesību piemērošanu vai interpretāciju. Pārņemot Tiesas sniegto formulējumu, dalībvalstis tādējādi ir pilnībā izslēgušas iespējamus Savienības tiesību pārkāpumus no "tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas, kādu ir pienākums ieviest ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības"[48].

85. Saprotu, ka sprieduma *Achmea* loģika galvenokārt ir savstarpējas uzticēšanās princips[49]. Piekrišana konkrētu strīdu izslēgšanai no dalībvalstu tiesu kompetences ne tikai nenodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, bet arī sniedz kļūdainu vēstījumu, ka šīs tiesas varētu nebūt pietiekami neatkarīgas un objektīvas, lai izšķirtu strīdus, ko ieguldītāji ceļ pret dalībvalstīm.

86. Savienības tiesību piemērošana lielā mērā ir atkarīga no savstarpējas uzticēšanās dalībvalstu tiesām. Šā iemesla dēļ un lai nodrošinātu Savienības tiesību vienveidīgu interpretāciju prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā[50], tika atzīts, ka DIL starp dalībvalstīm iekļautas šķīrējtiesas klauzulas ir pretrunā Savienības tiesībām.

87. Šādu sprieduma *Achmea* interpretāciju apstiprina tas, ka atšķirībā no izšķiršanas komercšķīrējtiesās spriedumā *Achmea* Tiesa nav vērtējusi jautājumu par to, vai vēlāka valsts tiesu veikta šķīrējtiesas nolēmumu pārbaude saskaņā ar DIL varētu novērst efektīvas tiesību aizsardzības tiesā neesamību[51]. Tā vienkārši uzskatīja par nepieņemamu vispārēju režīmu, kas izslēdz valsts tiesu kompetenci. Tādējādi *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports Investment* argumenti par šķīrējtiesas nolēmuma pārbaudes tiesā nepieciešamību (skat. šo secinājumu 82. punktu) nevar tikt pamatoti ar spriedumu *Achmea*.

88. Tāpat spriedumā *PL Holdings* Tiesa konstatēja, ka saskaņā ar DIL izdota šķīrējtiesas nolēmuma spēkā neesamību nevar labot, no jauna definējot šķīrējtiesas procesu kā *ad hoc* brīvprātīgu šķīrējtiesas procesu, vai tikai tāpēc, ka dalībvalsts nav apstrīdējusi DIL noteiktas šķīrējtiesas klauzulas spēkā esamību konkrētā šķīrējtiesas procesā[52].

48 Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 55. punkts).

49 Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 34. punkts). Skat. arī Centeno Huerta, S., un Kuplewatzky, N., "On *Achmea*, the autonomy of Union law, mutual trust and what lies ahead", *European Papers I*, 4. sēj. (1), 2019, 61. lpp., 65.–68. lappusē.

50 Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 36. un 37. punkts).

51 Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 20., 52. un 53. punkts).

52 Spriedums, 2021. gada 26. oktobris, *PL Holdings* (C-109/20, EU:C:2021:875, 54. punkts).

89. Attiecīgajam strīdam piemērojamās Beļģijas tiesību normas apvienojumā ar *CAS* obligāto kompetenci saskaņā ar *FIFA* statūtiem līdzīgā veidā liedz valsts tiesām nodrošināt privātpersonām efektīvu Savienības tiesībās garantēto tiesību aizsardzību tiesā. Tomēr neuzskatu, ka ar to pietiek, lai salīdzinātu *FIFA* šķīrējtiesas sistēmu ar šķīrējtiesas kompetences veidu lietā *Achmea*. Papildus minētajam neuzskatu, ka tāda pati argumentācija, kas balstīta uz savstarpēju uzticēšanos, būtu piemērojama šajā lietā.

90. Šī atšķirība ir skaidrojama ar trim iemesliem. Pirmkārt, šajā lietā netiek apšaubīts *FIFA* arbitrāžas sistēmas atbilstības Savienības tiesībām princips [53]. Vairākums šīs lietas dalībnieku faktiski piekrīt, ka šķīrējtiesa sporta jomā ir lietderīga. Tāpat Eiropas Parlaments 2012. gadā pieņēma rezolūciju par Eiropas dimensiju sportā, kurā tas atzina "sporta tiesu likumību strīdu risināšanai sporta jomā, ciktāl tās ievēro cilvēka pamattiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu" [54].

91. Līdz ar to nerodas jautājums par iespējamu šķīrējtiesas kompetences neesamību, kā to ir norādījusi Komisija.

92. Otrkārt, *CAS* obligātā un ekskluzīvā kompetence, kas tiek aplūkota šajā lietā, neizriet ne no starptautiska nolīguma, ko noslēgušas dalībvalstis vai kas noslēgts starp dalībvalstīm, ne no to publiskās varas īstenošanas. Tā drīzāk izriet no *FIFA* – kas ir privāta organizācija – statūtiem. Šie statūti nav saistoši un nekādi neierobežo dalībvalstis, ja runa ir par efektīvas tiesību aizsardzības tiesā nodrošināšanu, izmantojot to tiesu sistēmu. Tādējādi dalībvalstis nav piekritušas nekādai to tiesu kompetences izslēgšanai.

93. Treškārt, spriedumā *Achmea* ir uzrunātas dalībvalstis un tās ir aicinātas novērst negatīvās sekas, ko rada DIL paredzētas šķīrējtiesas klauzulas attiecībā uz principu par savstarpēju uzticēšanos to tiesām [55]. To var izdarīt dažādi. Dalībvalstis var pārinterpretēt šādus līgumus [56], tos lauzt [57] vai nepiešķirt nekādas sekas uz to pamata pieņemtiem šķīrējtiesas nolēmumiem [58]. Tomēr, pat ja Tiesa uzskatītu, ka *FIFA* noteikumi par *CAS* kompetenci principā nav saderīgi ar Savienības tiesībām (kas nav šajā lietā aplūkotais jautājums), vienīgais veids, kā dalībvalstis varētu īstenot šādu secinājumu praksē, būtu tāds, ka to tiesas neatzīst šādus šķīrējtiesas nolēmumus. Jebkādas izmaiņas šķīrējtiesu sistēmā futbola jomā katrā ziņā ir atkarīgas no *FIFA* gribas.

[53] Tas gan nenozīmē, ka literatūrā nav pausta kritika par *CAS*. Piemēram, daži to kritizē par tās problemātisko pieeju cilvēktiesībām: "*CAS* šķīrējtiesa sporta jomā, ciktāl tā ir apzīmēta ar nosaukumu "šķīrējtiesa", var izmantot šķīrējtiesu manevrēšanas elastību, kad runa ir par prasībām cilvēktiesību jomā." Shahlaei, F., "The collision between human rights and arbitration: The game of inconsistencies at the Court of Arbitration for Sport", *Arbitration International*, 40. sēj. (2), 2024, 169. lpp., 203. lappusē. Dažos avotos ir plašāk norādīts uz *CAS* radīto apdraudējumu tiesību aizsardzībai tiesā. Šajā ziņā skat. Anderson, J., ""Taking sports out of the courts": Alternative dispute resolution and the international Court of Arbitration for Sport", *Journal of Legal Aspects of Sport*, 10. sēj., 2000, 123. lpp. Visbeidzot, *CAS* ir kritizēta arī par to, ka tā nepienācīgi ievēro Savienības tiesības. Skat., Duval, A., "Towards a transnational *Solange*: The Court of Arbitration for Sport and EU law", no: Hörnle, T., Möllers, C., un Wagner, G. (red.), *Gerichte und ihre Äquivalente*, Nomos, 2020, 33. lpp.

[54] Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūcija par Eiropas dimensiju sportā (2011/2087(INI)) (OV 2013, C 239E, 46. lpp.). Šis paziņojums noveda pie tā, ka *Duval* atbalstīja *Solange* līdzīgas pieejas ievērošanu valstu tiesās, kad tās pārbauda *CAS* šķīrējtiesas nolēmumus. Duval, A. (šā sprieduma 53. zemsvītras piezīme), 42. lpp.

[55] Attiecībā uz to, kā tas notiek, skat. Biondi, A., un Sangiuolo, G., "Three years after *Achmea*: What is said, what is unsaid, and what could follow", no: Biondi, A., un Sangiuolo, G. (red.), *The EU and the Rule of Law in International Economic Relations. An Agenda for an Enhanced Dialogue*, Edward Elgar, 2021. Attiecībā uz sekām tiesās, kas izskata strīdus starp ieguldītājiem un valstīm, skat. Centeno Huerta, S., un Kuplewatzky, N. (šā sprieduma 49. zemsvītras piezīme), 68.–74. lpp.

[56] Spriedums, 2003. gada 18. novembris, *Budějovický Budvar* (C-216/01, EU:C:2003:618, 169. punkts).

[57] Spriedums, 2003. gada 18. novembris, *Budějovický Budvar* (C-216/01, EU:C:2003:618, 170. punkts). Savienība to ir izdarījusi attiecībā uz Enerģētikas hartas nolīgumu. Priekšlikums Padomes Lēmumam par Savienības izstāšanos no Enerģētikas hartas nolīguma (COM/2023/447 galīgā redakcija), ko Padome apstiprinājusi 2024. gada 7. martā; Padomes Lēmums (ES) 2024/1638 (2024. gada 30. maijs) par Savienības izstāšanos no Enerģētikas hartas nolīguma ST 6509 2024 INIT (OV L 2024, 1638. lpp.).

[58] Kā tika izdarīts 2022. gada 21. septembra rīkojumā *Romatsa* u.c. (C-333/19, EU:C:2022:749, 43. punkts).

94. Līdz ar to spriedums *Achmea*, šķiet, nerada pievienoto vērtību sprieduma *EcoSwiss* judikatūrai attiecībā uz šajā lietā izvirzītajiem jautājumiem, izņemot to, ka tajā ir atkārtoti pausts efektīvas tiesību aizsardzības tiesā un Savienības tiesību vienveidīguma nozīmīgums. Šajā ziņā *FIFA* tiesas sēdē pamatoti uzsvēra, ka Tiesa savā spriedumā *International Skating Union* vispār nav minējusi spriedumu *Achmea*, kad tā analizēja sporta arbitrāžu, kurā iesaistīta *CAS*.

3. Obligāta izšķiršana šķīrējtiesā sporta jomā, kurā iesaistīta CAS, un efektīva tiesību aizsardzība tiesā

95. Kā jau iepriekš (skat. IV.B.1. sadaļu) norādīju uz divām būtiskām atšķirībām starp komercšķīrējtiesu un izšķiršanu šķīrējtiesā sporta jomā, kurā iesaistīta *CAS*, proti, pirmkārt, tas, ka *CAS* ir obligāta, un, otrkārt, tas, ka tai ir pašizpildes raksturs. Uzskatu, ka šo atšķirību dēļ ir vajadzīgs konkrēts vērtējums, ņemot vērā efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu, gan attiecībā uz jautājumu par piekļuvi tiesai, gan attiecībā uz pārbaudes tiesā apjomu.

96. To, kā es interpretētu minēto spriedumu, Tiesa jau bija paudusi spriedumā *International Skating Union*[59]. Tomēr minētajā lietā Tiesa neaplūkoja valsts tiesu pilnvaras vai pienākumus. Tā aplūkoja tikai *ISU* noteikumu ietekmi uz konkurences tiesību pārkāpumu. Tomēr, uzsverot, ka *CAS* kompetence ir obligāta un ekskluzīva, kā iemeslu, kādēļ *ISU* izdarītais konkurences tiesību pārkāpums ir smagāks[60], Tiesa, šķiet, ir ieteikusi, ka attiecībā uz šādu šķīrējtiesu ir vajadzīga īpaša pieeja.

97. Tiesas sēdē šajā lietā Nīderlandes valdība arī aicināja Tiesu pieņemt īpašu pieeju attiecībā uz obligātu šķīrējtiesu, kāda pastāv attiecībā uz *FIFA* statūtos paredzēto sporta šķīrējtiesu. Viens no šā aicinājuma iemesliem bija nepieciešamība saglabāt komercšķīrējtiesu sistēmu kā tādu.

98. Piekrītu. Ja obligātajai sporta šķīrējtiesai ir vajadzīgi noteikumi, kas nodrošina plašāku piekļuvi tiesai un plašāku pārbaudes jomu, lai izpildītu efektīvas tiesību aizsardzības tiesā prasības, tā būtu jānošķir no brīvprātīgi akceptētas komercšķīrējtiesas, kur šķīrējtiesas nolēmumus var pārbaudīt tikai izņēmuma kārtā un ierobežotu iemeslu dēļ.

99. Līdz ar to sprieduma *EcoSwiss* judikatūra nebūtu automātiski jāattiecina uz tādas obligātās sporta šķīrējtiesas novērtējumu kā šajā lietā aplūkotā. Turpmāk šajā kontekstā aplūkošu piekļuvi tiesām (a) un pārbaudes apjomu (b).

a) Piekļuve tiesām

100. *CAS* nolēmumu pašizpildes raksturs *FIFA* sistēmā nenovēršami un būtiski samazina iespēju valstu tiesām pat sākt izskatīt lietu, kas attiecas uz *CAS* nolēmumu.

101. Komercšķīrējtiesu gadījumā Tiesai nebija jāizskata jautājums par piekļuvi tiesai, jo tika pieņemts, ka piekļuve katrā ziņā tiks nodrošināta izpildes stadijā.

102. Tomēr *FIFA* šķīrējtiesas sistēmas pašizpildes raksturs rada jautājumu, kādi tiesiskās aizsardzības līdzekļi dalībvalstīm būtu jāparedz, lai nodrošinātu efektīvu tiesisko aizsardzību pret *CAS* nolēmumu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas Savienības tiesībās garantētās tiesības.

[59] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

[60] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 228. punkts).

103. Šis jautājums tika apspriests lietas dalībnieku rakstveida apsvērumos un tiesas sēdē. Piemēram, Komisija uzskatīja, ka ir jāpastāv kādai tiešai apstrīdēšanai, kas ietver *CAS* nolēmuma pārbaudi tiesā. Tas nozīmētu, ka ir jābūt iespējai celt prasību, kas izraisa nolēmuma atcelšanu un *FIFA* noteikumu, attiecībā uz kuriem ir konstatēts, ka ar tiem tiek pārkāptas Savienības tiesības, spēkā neesamību. Citi lietas dalībnieki, piemēram, *FIFA*, uzskatīja, ka tieša prasības celšana nav nepieciešama. Pietiktu ar netiešu apstrīdēšanu, piemēram, zaudējumu atlīdzināšanas prasību.

104. Manuprāt, Tiesa jau ir sniegusi atbildi uz šo dilemmu spriedumā *International Skating Union*. Pirmkārt, tā uzskatīja, ka gadījumos, kad sporta organizācijas ir noteikušas izšķiršanu šķīrējtiesā klubiem un spēlētājiem, prasība par pārbaudi valsts tiesās "vēl jo vairāk ir jāievēro"[61]. Turklāt tā precizēja, ka fakts, ka personai ir iespēja lūgt atlīdzināt zaudējumus, nevar kompensēt tāda tiesību aizsardzības līdzekļa neesamību, kas ļautu šai personai vērsties kompetentajā valsts tiesā, lūdzot likt izbeigt šo rīcību vai, ja runa ir par tiesību aktu, pārbaudīt un atcelt šo aktu[62].

105. Tātad efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips prasa, lai pastāvētu tiešs tiesību aizsardzības līdzeklis, lai izvērtētu un vajadzības gadījumā novērstu tādu *FIFA* noteikumu piemērošanu, kuri ir pretrunā Savienības tiesībām. Šķīrējtiesas nolēmums, ar kuru konstatēta *FIFA* noteikumu atbilstība Savienības tiesībām, nevar būt šķērslis tam, lai valsts tiesa pati varētu pārbaudīt šo atbilstību, vajadzības gadījumā vēršoties Tiesā ar jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju.

106. Līdz ar to piešķirt šķīrējtiesas nolēmumam *res judicata* spēku attiecībā uz tās konstatējumu par Savienības tiesību pārkāpuma neesamību ir pretrunā efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam.

107. Tādēļ tāda valsts tiesību norma kā pamatlietā aplūkotā, kas *CAS* šķīrējtiesas nolēmumam piešķir *res judicata* spēku, ir jāatceļ, lai dotu iespēju valsts tiesai īstenot tās pilnvaras veikt *FIFA* noteikumu pārbaudi attiecībā uz Savienības tiesībām[63].

b) Pārbaudes apjoms

108. Ierobežota pārbaude tiesā komercšķīrējtiesu kontekstā, manuprāt, nav pietiekama *FIFA* obligātajā un ekskluzīvajā šķīrējtiesas sistēmā.

109. Spriedumā *Eco Swiss* ir norādīts, ka pārbaudes tiesā apjoms var attiekties tikai uz sabiedriskās kārtības jautājumiem. Pat ja Eiropas Savienības sabiedriskās kārtības precīza nozīme un tvērums nav skaidri noteikti, šķiet, ka tie attiecas nevis uz visām Savienības tiesību normām, bet gan tikai uz tām, kam ir lielāka sabiedriska nozīme.

110. Tādējādi sabiedriskā kārtība ne vienmēr attiecas uz visām Savienības tiesību normām, ar kurām personai tiek piešķirtas tiesības.

[61] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 193. punkts).

[62] Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *International Skating Union*/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 201. punkts).

[63] *FIFA*, *UEFA* un *URBSFA* apgalvoja, ka *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports* Beļģijā ir pieejami daudzi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ko apliecina citas tiesvedības, kuras uzsāktas paralēli tiesvedībai pamatlietā (piemēram, daudzas prasības *Tribunal de première instance de Liège* (Lježas pirmās instances tiesa, Beļģija). Šis arguments pats par sevi neko nepauž par *res judicata* noteikuma nesaderību ar prasību par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā esošajā procedūrā. Katrai valsts tiesību aktos paredzētajai procedūrai pašai par sevi ir jābūt efektīvai. Tas nozīmē, ka nepietiek ar to, ka var tikt uzsākta tiesvedība, – tiesai, kas izskata lietu, jābūt reālām pilnvarām novērtēt iesniegtās prasības un lemt par lietas dalībnieku prasījumiem.

111. Komercšķīrējtiesu gadījumā tas ir pieņemami, jo var uzskatīt, ka puses ir brīvprātīgi izslēgušas dažu tiesību sistēmas noteikumu piemērošanu, bet nav varējušas izslēgt sabiedriskās kārtības noteikumus.

112. Tomēr obligātā šķīrējtiesā, piemēram, *CAS* šķīrējtiesā saskaņā ar *FIFA* statūtiem, puses nevar brīvi izvēlēties izslēgt dažu Savienības tiesību normu piemērošanu to situācijai.

113. Līdz ar to iemesli, kas attaisno ierobežotu pārbaudes tiesā apjomu komercšķīrējtiesu ietvaros, nav automātiski attiecināmi uz obligāto šķīrējtiesu.

114. Tāpēc valsts tiesai ir jāspēj veikt *FIFA* noteikumu pārbaudi attiecībā uz visām Savienības tiesību normām neatkarīgi no jebkāda *CAS* nolēmuma.

115. Tai būtu jāspēj veikt šādu pārbaudi neatkarīgi no tā, kā tajā ir celta prasība – tieši kā izpildes prasība vai netieši kā ar citu prasību saistīta prasība (kā tas ir šajā lietā).

116. Pēdējais jautājums, ko nevar ignorēt un kas tika izvirzīts tiesas sēdē, ir Ņujorkas konvencijas [64], kuras līgumslēdzējas puses ir visas dalībvalstis, piemērojamība [65]. Lai gan Ņujorkas konvencija nav saistoša Eiropas Savienībai, saskaņā ar paražu tiesību labas ticības principu Tiesa iepriekš ir ņēmusi vērā dalībvalstu starptautiskās saistības [66].

117. Visi lietas dalībnieki tiesas sēdē piekrita, ka Ņujorkas konvencija ir piemērojama *CAS* nolēmumiem.

118. Tas nav pašsaprotami. Drīzāk var secināt, ka obligātā šķīrējtiesa neatbilst Ņujorkas konvencijas II panta 1. punkta prasībām [67]. Vienkāršoti izsakoties, manā skatījumā lietas dalībnieki nav brīvi un vienprātīgi "apņēmušies" nodot visas vai atsevišķas domstarpības izšķiršanai šķīrējtiesā [68].

119. Šāda interpretācija ļautu valsts tiesām interpretēt Ņujorkas konvenciju kā tādu, kas nav piemērojama tāda paša veida obligātajai šķīrējtiesai, kāda ir *FIFA* sporta šķīrējtiesa [69].

120. Savukārt, ja Ņujorkas konvencija ir piemērojama, uzskatu, ka tās noteikumi nav pretrunā efektīvas tiesību aizsardzības tiesā interpretācijai, ko piedāvāju obligātas šķīrējtiesas jomā.

[64] Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu (Ņujorka, 1958. gada 10. jūnijs).

[65] Komisija tiesas sēdē apgalvoja, ka Tiesai ir jāinterpretē Savienības tiesības atbilstoši Ņujorkas konvencijai, lai izvairītos no tā, ka dalībvalstīm tiek uzlikts pienākums pārkāpt to starptautiskās saistības, šajā ziņā atsaucoties uz 2008. gada 3. jūnija spriedumu *Intertanko* u.c. (C-308/06, EU:C:2008:312).

[66] Spriedums, 2008. gada 3. jūnijs, *Intertanko* u.c. (C-308/06, EU:C:2008:312, 52. punkts). Skat. arī spriedumu, 2024. gada 14. marts, Komisija/Apvienotā Karaliste (Augstākās tiesas spriedums) (C-516/22, EU:C:2024:231, 126. punkts).

[67] "Katra Līgumslēdzēja Valsts atzīst rakstveida nolīgumu, saskaņā ar kuru puses apņemas nodot šķīrējtiesām visus vai atsevišķus strīdus, kas radušies vai var rasties starp tām saistībā ar līgumiskām vai ārpuslīgumiskām attiecībām, kuru objekts var būt šķīrējtiesas nolēmuma priekšmets."

[68] Skat. arī Born, G. B., *International Commercial Arbitration*, 3. izdevums, Wolters Kluwer, 2020, 275. lpp., kur izklāstīti salīdzinošie tiesību akti un judikatūra (piemēram, no Amerikas Savienotajām Valstīm, Kanādas, Apvienotās Karalistes, Japānas, Francijas un Vācijas), izmantojot līdzīgu pieeju minētā panta interpretācijai. Līdzīgu argumentu, ka konvencija ir piemērojama tikai brīvprātīgi akceptētai šķīrējtiesai, atsaucoties uz Ņujorkas konvencijas I panta 2. punktu ("Termins "šķīrējtiesas nolēmumi" neaptver tikai tos šķīrējtiesas nolēmumus, ko pieņēmuši katrā atsevišķā lietā ieceltie šķīrējtiesneši, bet arī to pastāvīgo šķīrējtiesu struktūru pieņemtos nolēmumus, pie kuriem puses vērsušās."), skat. Wolff, R., *New York Convention: Article-by-Article Commentary*, Bloomsbury Collections, 2019, 37. lpp.

[69] Dalībvalstij saistošas starptautiskas konvencijas (atkārtota) interpretācija tika uzskatīta par iespēju izpildīt LESD 351. pantā paredzētos pienākumus. Skat. spriedumu, 2003. gada 18. novembris, *Budějovický Budvar* (C-216/01, EU:C:2003:618, 169. punkts).

121. Ņujorkas konvencijas V panta 2. punkta b) apakšpunkts ierobežo šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudi tiesā, attiecinot to tikai uz sabiedriskās kārtības jautājumiem[70]. Šai normai konvencijā nav autonomas nozīmes, bet uz to attiecas tās parakstītājvalstu tiesību akti[71].

122. Līdz ar to viens no veidiem, kā aplūkot Ņujorkas konvencijas iespējamo piemērojamību, ir interpretēt kā sabiedriskās kārtības sastāvdaļu šīs konvencijas izpratnē Savienības efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu, kas obligātas šķīrējtiesas gadījumā prasa pilnīgu pārbaudi tiesā[72]. Tādējādi šis princips ir kā vārti uz pilnīgu šķīrējtiesas nolēmuma kontroli attiecībā uz piemērojamām Savienības tiesībām.

4. Starpsecinājumi

123. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka Tiesai būtu jāpaplašina tās spriedums *International Skating Union* un jāizstrādā atsevišķa pieeja attiecībā uz to šķīrējtiesas nolēmumu pārbaudi tiesā, kuri izriet no obligātās šķīrējtiesas, piemēram, *CAS*, pamatojoties uz *FIFA* statūtiem.

124. Šajā ziņā uzskatu, ka efektīva tiesību aizsardzība tiesā prasa paplašināt gan piekļuvi valsts tiesām, gan to pārbaudes pilnvaras attiecībā uz obligāto šķīrējtiesu, pārsniedzot to pašreizējo kompetenci attiecībā uz komercšķīrējtiesu.

125. Subjektiem, kas apgalvo, ka ir pārkāptas viņu ar Savienības tiesībām garantētās tiesības, vajadzētu būt tiešai iespējai apstrīdēt *FIFA* noteikumus, neraugoties uz *CAS* nolēmumu, kas apstiprina to spēkā esamību. Pārbaudes apjomam nebūtu jāaprobežojas tikai ar sabiedrisko kārtību, bet tajā būtu jāiekļauj visas attiecīgās Savienības tiesību normas. Vajadzētu būt iespējai šādu pārbaudi veikt visās tiesvedībās, neatkarīgi no tā, vai tās ir sāktas kā tieša *FIFA* noteikumu apstrīdēšana, *CAS* šķīrējtiesas nolēmuma izpildes procesā vai saistīti cita veida procesā, piemēram, procesā, kas uzsākts ar prasību par zaudējumu atlīdzību.

126. Pamatojoties uz šādu pieeju *FIFA* obligātās *CAS* šķīrējtiesas sistēmai, ierosinu Tiesai uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu atbildēt šādi: LES 19. panta 1. punkts kopsakarā ar LESD 267. pantu un Hartas 47. pantu jāinterpretē tādējādi, ka tas liedz tādas valsts tiesību normas kā *Code judiciaire belge* (Beļģijas Tiesu kodekss) 24. pants un 1713. panta 9. punkts – kurās ir reglamentēts *res judicata* princips – piemērot attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu, kura atbilstību Eiropas Savienības tiesībām ir pārbaudījusi tādas valsts, kas nav Savienības dalībvalsts, tiesa, kurai nav tiesību uzdot prejudiciālu jautājumu Tiesai.

C. Otrais jautājums

127. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips kopsakarā ar LESD 267. pantu nepieļauj tādu valsts tiesību normu, ar kuru šķīrējtiesas nolēmumam attiecībā uz trešām personām tiek piešķirts atspēkojams pierādījuma spēks, ja atbilstības Savienības tiesībām pārbaudi ir veikusi trešās valsts tiesa.

[70] Konvencijas V panta 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts: "Šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu var arī atteikt, ja tās valsts kompetents varas orgāns, kurā prasa atzīšanu un izpildīšanu, konstatē, ka: [..] b) šī nolēmuma atzīšana un izpildīšana ir pretrunā šīs valsts publiskajai [sabiedriskajai] kārtībai."

[71] Literatūrā tā ir dēvēta par "nevaldāmu zirgu". Chatterjee, C., un A Lefcovitch, A., "Recognition and enforcement of arbitral awards: How effective is Article V of the New York Convention of 1958?", *International In-House Counsel Journal*, 9. sēj., 2016, 1. lpp., 10. lappusē.

[72] Līdzīgi ģenerāladvokāts A. Ticano [*A. Tizzano*] ierosināja definēt tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu kā Savienības sabiedrisko kārtību. Skat. ģenerāladvokāta A. Ticano secinājumus lietā *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:265, 57.–61. punkts).

128. Visi lietas dalībnieki, izņemot *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports*, piekrīt, ka noteikumi par šķīrējtiesas nolēmumu pierādījuma spēku būtiski neietekmē efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

129. *Royal Football Club Seraing* un *Doyen Sports* apgalvo, ka valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām šķīrējtiesas nolēmumam *prima facie* ir pierādījuma spēks attiecībā uz trešām personām, pārmērīgi apgrūtina tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā īstenošanu, galvenokārt apvēršot noteikumus, kas parasti ir piemērojami pierādīšanas pienākumam.

130. Turpretī *FIFA* un *UEFA*, ko atbalsta *URBSFA*, apgalvo, ka noteikums par pierādījuma spēku ir tikai atspēkojama prezumpcija un ka turklāt pastāv valsts tiesībās paredzēts tiesību aizsardzības līdzeklis, kas ļauj valsts tiesai atteikties atzīt vai izpildīt šķīrējtiesas nolēmumu atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes prasībām.

131. Komisija uzskata, ka attiecīgās valsts tiesību normas pārmērīgi neierobežo tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, jo tās ir piemērojamas tikai faktiskajiem jautājumiem, kas izskatīti šķīrējtiesas nolēmumā.

132. Piekrītu Komisijai.

133. Ir svarīgi, lai valsts tiesību norma, kā to ir paskaidrojusi iesniedzējtiesa, neliegtu attiecīgajai tiesai nedz nodrošināt Savienības tiesību pilnīgu iedarbību, nedz arī iespēju iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja tas tiek uzskatīts par nepieciešamu.

134. Atspēkojama prezumpcija par pierādījuma spēku, manuprāt, neliedz valsts tiesām izpildīt to pienākumus saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu, jo tās joprojām var nodrošināt Savienības tiesību pilnīgu piemērošanu, vajadzības gadījumā vēršoties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

135. Noslēgumā iesaku uz iesniedzējtiesas otro jautājumu atbildēt šādi: LES 19. panta 1. punkts kopsakarā ar LESD 267. pantu un Hartas 47. pantu neaizliedz tādu valsts tiesību normu, ar kuru šķīrējtiesas nolēmumam attiecībā uz trešām personām tiek piešķirts atspēkojams pierādījuma spēks, ja atbilstības Savienības tiesībām pārbaudi ir veikusi trešās valsts tiesa.

V. Secinājumi

136. Ņemot vērā iepriekš minēto, iesaku Tiesai uz *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa, Beļģija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) LES 19. panta 1. punkts kopsakarā ar LESD 267. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu

   jāinterpretē tādējādi, ka tas liedz tādas valsts tiesību normas kā *Code judiciaire belge* (Beļģijas Tiesu kodekss) 24. pants un 171[3]. panta 9. punkts – kurās ir reglamentēts *res judicata* princips – piemērot attiecībā uz šķīrējtiesas nolēmumu, kura atbilstību Eiropas Savienības tiesībām ir pārbaudījusi tādas valsts, kas nav Savienības dalībvalsts, tiesa, kurai nav tiesību uzdot prejudiciālu jautājumu Tiesai.

2) LES 19. panta 1. punkts kopsakarā ar LESD 267. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu

jāinterpretē tādējādi, ka tas neaizliedz tādu valsts tiesību normu, ar kuru šķīrējtiesas nolēmumam attiecībā uz trešām personām tiek piešķirts atspēkojams pierādījuma spēks, ja atbilstības Savienības tiesībām pārbaudi ir veikusi trešās valsts tiesa.